

INSTITUT CATALÀ D'ARQUEOLOGIA CLÀSSICA

ESTAT DE LA QÜESTIÓ 2014

Joan Gómez Pallarès i Josep Maria Palet Martínez

La missió de l'ICAC és desenvolupar recerca d'excel·lència en el camp de l'arqueologia clàssica en un sentit ampli, tant des d'una perspectiva geogràfica, que engloba la Mediterrània i l'entorn on es desenvolupen les cultures clàssiques, com cronològica i ètnica, comprnent les civilitzacions grega i romana i les dels altres pobles relacionats directament amb aquestes civilitzacions. L'ICAC també té la voluntat d'explorar científicament i culturalment la considerable riquesa del patrimoni arqueològic de Catalunya i promoure la formació avançada dels investigadors d'aquesta àrea. A més a més, considera clau la difusió i disseminació dels resultats de la seva recerca.

Des de la seva fundació, un dels objectius principals de l'ICAC ha estat coordinar i impulsar la investigació en arqueologia clàssica amb els centres de recerca de Catalunya que treballen en aquest mateix camp, en primer lloc, però també amb el seu entorn científic internacional i, d'una manera molt concreta, de la Mediterrània. El repte final seria crear una plataforma de cooperació internacional en aquest camp del coneixement. S'ha fomentat també la investigació interdisciplinària i s'ha col·laborat amb les institucions que contribueixen a gestionar el patrimoni arqueològic per promoure el seu ús com a recurs cultural. La formació avançada (màster i doctorat) i la disseminació en arqueologia clàssica han constituït també eixos fonamentals de l'activitat de l'Institut.

Des del punt de vista del desenvolupament de coneixement de frontera i de la cerca de noves interseccions de recerca en col·laboració, l'ICAC ha de promoure una millora en les expectatives pel procés engegat, que anomenem SUMA. Aquest projecte ha de posar en contacte tres dels instituts catalans finançats públicament en l'àmbit de les humanitats i les ciències socials *lato sensu*

(ICAC, Institut de Paleoecologia Humana i Evolució Social i Institut Català de Recerca en Patrimoni Cultural) i explotar-ne àmbits de recerca comuns, augmentar-ne l'expectativa de captació de fons tant públics com privats (per l'increment de la massa crítica i la visibilitat renovada i augmentada) i millorar la gestió dels recursos humans (RH) i dels serveis científicotècnics (SCT).

El darrer objectiu clau és, sens dubte, entrar de manera més consolidada en el finançament europeu a través dels programes de l'Horizon 2020, buscant sempre els temes i *partners* públics i privats més adients a l'expertesa que pot aportar l'ICAC. Volem assenyalar també els bons resultats de la primera avaluació externa duta a terme el 2013 com a centre CERCA (producció 2010-2013). L'avaluació destaca que la producció científica de l'ICAC durant els darrers tres anys és bona, tot i que s'observa un cert nivell d'heterogeneïtat entre els diferents grups de recerca. N'hi ha alguns que ja publiquen en revistes internacionals, mentre que d'altres se centren en altres formats. S'observa, en aquest sentit, que en les disciplines científiques de l'ICAC hi ha altres maneres de difondre els coneixements més enllà de les revistes internacionals, ja que es necessita una política internacional que inclogui tant un enfocament local com publicacions en idiomes estrangers. Sobre la gestió, els resultats de l'avaluació assenyalen que l'ICAC hauria d'emprendre un pla d'internacionalització ambiciós a tots els nivells: personal col·laborador, publicacions, participació en els projectes, etc. D'altra banda, s'observa que el percentatge de personal administratiu a l'ICAC se situa per sobre de la mitjana dels centres de recerca CERCA. En aquest sentit, s'indica que qualsevol ampliació de personal s'hauria de produir en el grup investigador. Sobre les activitats de transferència de tec-

nologia es destaca el recorregut que ha seguit l'ICAC en el camp de la transferència de coneixements. En arqueologia no és freqüent establir relacions productives amb empreses privades, però l'ICAC ho ha fet amb èxit.

L'ICAC ha aprofitat la convocatòria 2014 de la Generalitat de Catalunya dels grups de recerca consolidats (SGR) per reorganitzar l'estructura de recerca de l'Institut amb equips de treball i objectius científics. Volem posar-nos en la perspectiva de la mirada de les persones que van arribar al litoral de la Mediterrània o que ja hi estaven establertes. Cal veure com arribaven, de quina manera viatjaven, com s'hi instal·laven. Cal mirar quines eren les seves estructures urbanes, quins llocs triaven i per què. Caldrà també ampliar el focus de la mirada per veure com els límits de les ciutats creixien i s'emmotllaven a les necessitats dels habitants i com l'estructura de ciutat s'anava replicant en petites estructures periurbanes. Caldrà fer-ho, a més, comparant-ho amb el que succeïa des de l'Orient egipci i grecoromà i des de la protohistòria mediterrània fins a l'antiguitat tardana. Cal mirar, també, com es relacionaven els diferents punts d'hàbitat, per quines vies circulaven, com consumien i destruïen, com creixien i es desenvolupaven. Cal mirar com l'home observa el territori i com, d'aquesta observació conscient, neixen paisatges, nous hàbitats, transformació de la terra, producció i alimentació, producció i extracció, indústria i comerç, noves necessitats de transport i, per tant, noves maneres de transformació del paisatge i de relació entre les persones. Del mar fins a la muntanya, dels nuclis més urbans fins als assentaments més rurals i aïllats, d'Orient a Occident, de la protohistòria fins a l'antiguitat tardana, l'objectiu del nou GRC (*Mirades sobre la Mediterrània a l'antiguitat. D'Orient a Occident, de la Protohistòria a l'Antiguitat Tardana*, subtítol de Grup d'Investigació en Arqueologia Clàssica = MIRMED/GIAC) és mirar amb les evidències i, per tant, amb els ulls dels seus protagonistes els processos de transformació que van fer progressar la civilització al voltant de la Mediterrània a l'antiguitat.

Així, el MIRMED-GIAC s'articula en una coordinació general dels objectius que hem descrit, que durà a terme l'IP del GRC amb la col·laboració de tots els responsables dels equips de treball que desenvoluparan les línies concretes de recerca. En el marc del grup, s'han definit 8 equips que comprenen les diverses línies i àmbits de recerca programats, amb els seus objectius científics per al període 2014-2016. Cal dir, però, que l'ambició d'aquesta nova organització és la de donar satisfacció als reptes que el Pla d'actuació 2014-2020 plantejarà a la nostra organització des del punt de vista d'objectius i de rendiment de comptes de la nostra activitat.

El darrer Consell de Direcció de l'ICAC (juliol de 2014) va aprovar per unanimitat un Pla d'Actuació que ha de guiar les accions del nostre institut els propers sis anys (2014-2020). La formulació de la data ja és una declaració d'intencions: tenint clar com tenim que els finançaments públics i competitius a nivell català i espanyol són bons i necessaris però no suficients, l'ICAC posa ja l'èmfasi en l'H2020 i el finançament europeu, des d'una perspectiva d'innovació oberta i transparent amb altres centres de recerca públics d'àmbits de coneixement molt diferents però complementaris (fotònica, telemàtica i internet, aigua...). Posa també l'èmfasi en una millor disseminació de la seva recerca bàsica en publicacions internacionals o nacionals, però sempre indexades, i busca seguir generant recerca aplicada en col·laboració amb empreses privades que tinguin un interès estratègic en el patrimoni cultural de la Mediterrània.

Els deu anys de la fundació de l'ICAC (2003-2013) van tenir un acte específic el 21 de novembre de 2014, al qual tota la comunitat interessada en el món antic va ser convidada. Un debat obert i heterogeni amb el títol de *Tants caps, tants barrets? Noves maneres de pensar el món antic avui i demà*, on proposem una reflexió guiada per especialistes catalans sobre els camins de futur possibles en docència, recerca i disseminació del coneixement que generem. Una bona manera d'enfil·lar els propers deu anys del nostre Institut!